

YHDENVERTAISUUS- JA TASA-ARVOLAUTAKUNTA/Jaosto

Yleisötilaisuus, esteellisyys, pyörätuoli, wc -tila, välillinen syrjintä

Diaarinumero: YVTLTK/6XX/2019

Antopäivä: XX.XX.2020

Pyörätuolia liikkumiseensa käyttävä vammainen henkilö katsoi tulleen syrjityksi, kun hän olisi osallistunut T ry:n järjestämään yleisölle avoimeen Kalevala -juhlaan, mutta ei paikan esteellisyyden takia voinut osallistua siihen.

Kun hakija oli etukäteen selvittänyt mahdollisuuksiaan osallistua tilaisuuteen, mutta oli esteettömyydestä saamiensa tietojen perusteella estynyt osallistumasta, asiassa syntyi oletama hakijan asettamisesta näennäisesti yhdenvertaisen tapahtuman osallistumisen osalta hänen vammaisuutensa perusteella muita epäedullisempaan asemaan.

YK:n vammaisyleissopimuksen mukaan vammaisille henkilöille on varmistettava muiden kanssa yhdenvertainen pääsy fyysiseen ympäristöön sekä paikkoihin, joissa tarjotaan kulttuuripalveluja. Yleisölle avoimen kulttuuritilaisuuden olisi tullut olla jo lähtökohtaisesti esteetön ja saavutettava. Asiassa oli käynyt ilmi, että ainakin riidattomasti esteellisen wc-tilan osalta hakijalla ei hänen käyttämänsä apuvälineen takia ollut yhtäläistä osallistumismahdollisuutta tilaisuuteen. T ry:n selvityksistä ei ilmennyt, että se olisi ryhtynyt konkreettisiin toimiin selvittääkseen etukäteen tapahtuman vaihtoehtoista järjestämispaikkaa tai tapahtuman siirtämiseksi myöhemmin esteettämiin tiloihin, joten asiassa ei tältä osin ollut näytetty olleen kysymys poikkeukselliseen hyväksyttävään syyhyn perustuvasta tilajärjestelystä.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoi, että vastaaja ei ollut kumonnut hakemuksen perusteella syntynyttä välillistä syrjintää koskevaa syrjintäolettaa ja kielsi T ry:tä uusimasta tai jatkamasta syrjintää.

(Lainvoimainen)

Asian tausta

Hakija on vammainen ja käyttää liikkumiseensa sähköpyörätuolia. T ry on 28.2.2019 järjestänyt M ry:n omistamassa juhlasalissa kaikille avoimen Kalevala-juhlan.

Hakijan vaatimukset

Hakija pyytää yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakuntaa toteamaan, että vastaaja on syrjinyt häntä ja muita vammaisia henkilöitä järjestäessään tilaisuutensa paikassa, johon ei ole ollut esteetöntä kulkua.

Hakijan vaatimusten perusteet

Vastaaja oli järjestänyt 28.2.2019 kaikille avoimen tilaisuuden juhlasalissa, jonka oli aiheutta olettaa olevan esteellinen, eikä hakija näin ollen ollut voinut vammaisuutensa takia osallistua tilaisuuteen. Hakijan hakemuksensa liitteeksi oheistamasta viestinvaihdosta ilmenee, että hän oli tiedustellut tilan esteettömyydestä vastaajalta 20., 25. ja 26.2.2019, ja vastaajan olleen tällöin epävarma tilojen esteettömyydestä. Liitteistä ilmenee, että hakija oli tiedustellut tilojen esteettömyydestä myös tilat omistavalta M ry:ltä.

Yhdenvertaisuuslain vakiintuneen tulkinnan mukaan yleisölle avoin tilaisuus oli järjestettävä esteettömässä paikassa. Yhdenvertaisuuslain syrjinnän kieltö koski vastaajaa. Arvioitavassa asiassa ei ollut merkityksellistä, että tiloissa järjestettiin muitakin avoimia tilaisuuksia. Asiassa ei ollut kysymys kohtuullisten mukautusten arvioinnista.

Kun tapahtumapaikan esteellisyys oli tullut hakijan tietoon ennen tapahtumaa, hän ei ollut tuhlannut aikaansa ja energiaansa tapahtumaan pyrkimiseen.

Vastaajan vastaus

Vastaaja kiistää syrjineensä hakijaa tai muita vammaisia henkilöitä julkista tilaisuutta järjestäessään.

Vastaajan vastauksen perusteet

Tilaisuus oli ollut hakijan saavutettavissa, koska tiloihin oli päässyt hissillä. Hakijan etukäteistiedusteluihin antamassaan vastauksessa vastaaja oli tuonut esiin, että tiloihin pääsi hissillä, mutta rakennuksen wc ei täyttänyt esteettömyysvaatimuksia.

Kyseessä oleva rakennus oli vanha, eikä siihen sovellettu voimassa olevaa asetusta rakennuksen esteettömyydestä. Syrjinnän tunnusmerkistö ei voinut täytyä sen perusteella, että tällaisessa vanhentuneessa tilassa, jota tarjottiin tilaisuuksien järjestämiseen, järjestettiin avoimia tilaisuuksia. Esteettömyys oli otettu huomioon järjestämällä tilaisuus ja kahvitarjoilu samassa paikassa, ja merkitsemällä tilan tilavin wc esteettömyysopasteella. Vastaaja oli ennen tilaisuutta riittävästi opastanut hakijaa ja tehnyt asianmukaiset ja kohtuulliset mukautukset vammaisten osallistumisen mahdollistamiseksi.

Esittelijän esitys

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo vastaajan välillisesti syrjineen hakijaa, kun se oli järjestänyt yleisölle avoimen tilaisuuden esteellisissä tiloissa, ja kieltää vastaajaa jatkamasta tai uusimasta hakijaan tai muihin vammaisiin henkilöihin kohdistuvaa syrjintää.

Perustelut

Sovellettavat säännökset

Suomen perustuslain (731/1999) 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Pykälän 2 momentin mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta

asettaa eri asemaan muun muassa vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Yhdenvertaisuuslakia (1325/2014) sovelletaan sen 2 §:n 1 momentin mukaan julkisessa ja yksityisessä toiminnassa.

Yhdenvertaisuuslain 8 §:n 1 momentin mukaan ketään ei saa syrjiä muun muassa vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Välittömänä syrjintänä pidetään yhdenvertaisuuslain 10 §:n mukaan sitä, jos jotakuta kohdellaan henkilöön liittyvän syyn perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta on kohdeltu, kohdellaan tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa. Syrjintä on yhdenvertaisuuslain 13 §:n mukaan välillistä, jos näennäisesti yhdenvertainen sääntö, peruste tai käytäntö saattaa jonkun muita epäedullisempaan asemaan henkilöön liittyvän syyn perusteella, paitsi jos säännöllä, perusteella tai käytännöllä on hyväksyttävä tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat asianmukaisia ja tarpeellisia.

Yhdenvertaisuuslain 21 §:n 2 momentin mukaan se, joka katsoo joutuneensa syrjityksi, voi saattaa syrjintää koskevan asian yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan käsiteltäväksi.

Suomessa lailla voimaansaatetun YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen (CRPD, vammaisyleissopimus, SopS 26-27/2016) 5 artiklan 2 kohdan mukaan sopimuspuolet kieltävät kaiken syrjinnän vammaisuuden perusteella ja takaavat vammaisille henkilöille yhdenvertaisen ja tehokkaan oikeussuojan syrjintää vastaan syrjintäperusteesta riippumatta.

Vammaisyleissopimuksen yleisperiaatteita koskevan 3 artiklan mukaan yhtenä yleissopimuksen periaatteena on esteettömyys ja saavutettavuus, joista säädetään sopimuksen 9 artiklassa. Sopimuksen 9 artiklan 1 kohdan mukaan vammaisille henkilöille on varmistettava muiden kanssa yhdenvertainen pääsy fyysiseen ympäristöön, kuten yleisölle avoimiin tai tarjottaviin palveluihin. Näitä toimia, joihin sisältyy saavutettavuuden esteiden tunnistaminen ja poistaminen, sovelletaan muun muassa rakennuksiin ja muihin sisä- ja ulkotiloihin.

Vammaisyleissopimuksen 30 artiklan 1 kohdan mukaan sopimuspuolet tunnustavat vammaisten henkilöiden oikeuden osallistua yhdenvertaisesti muiden kanssa kulttuurielämään ja toteuttavat kaikki asianmukaiset toimet varmistaakseen, että vammaiset henkilöt c) pääsevät paikkoihin, joissa tarjotaan kulttuuriesityksiä ja -palveluja.

Vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen hyväksymistä koskevan hallituksen esityksen mukaan sopimuksen 9 artiklan mukainen esteettömyyttä ja saavutettavuutta koskeva velvoite on yksi yleissopimuksen keskeisimmistä läpileikkaavista teemoista. Sopimuspuolilla on tässä aktiivinen toimintavelvoite. (HE 284/2014 vp, s. 31)

Esteettömyyttä koskevista vaatimuksista sekä yleis- ja pysyväisluonteisista esteettömyystoimenpiteistä ei säädetä yhdenvertaisuuslaissa, vaan muualla lainsäädännössä. Rakennetun ympäristön ja rakentamisen esteettömyys perustuu maankäyttö- ja rakennuslainsäädännössä asetetuille tavoitteille. (HE 19/2014 vp, s. 16 ja 79 sekä HE 284/2014 vp, s. 32)

Kysymyksenasettelu

Asiassa on ensinnäkin arvioitava, syntyykö hakijan vaatimusten perusteella oletettava syrjinnästä. Mikäli syrjintäoletettaman katsotaan syntyneen, on arvioitava, onko vastaaja esittänyt syrjintäoletettaman kumoavaa selvitystä.

Asian arviointi

Syrjintäoletettaman syntyminen

Yhdenvertaisuuslain 28 §:n mukaan vireillepanijan on syrjintää tai vastatoimia koskevaa asiaa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa käsiteltäessä esitettävä selvitystä seikoista, joihin vaatimus perustuu. Jos asiaa käsiteltäessä esitettyjen selvitysten perusteella voidaan olettaa syrjinnän tai vastatoimien kieltoa rikotun, vastapuolen on kumotakseen oletuksen osoitettava, että kieltoa ei ole rikottu.

Yhdenvertaisuuslain esitöiden mukaan syrjintäolettama syntyy, jos vireillepanijan esittämien tai muiden asiaa käsiteltäessä esiin tulleiden seikkojen perusteella voidaan olettaa syrjinnän tai vastatoimien kieltoa rikotun. Ensisijaisesti vireillepanijan on esitettävä sellaista näyttöä tapahtumien kulusta tai muusta tosiseikastosta, jonka perusteella asiaa objektiivisesti arvioiden voidaan olettaa syrjinnän tai vastatoimien kieltoa rikotun. Pelkkä väite tai epäily syrjinnän tai vastatoimien kiellon rikkomisesta ei riittäisi oletettaman syntymiseen. (HE 19/2014 vp, s. 93)

Yhdenvertaisuuslain esitöiden mukaan merkitystä ei ole sillä, onko tekijän tarkoituksena ollut syrjiä, jos menettelyä on objektiivisin perustein arvioituna pidettävä syrjintänä. (HE 19/2014 vp., s.71)

Vastaajan 28.2.2019 järjestämä tilaisuus on riidattomasti ollut julkinen ja yleisölle avoin. Tilaisuuden järjestämispaikka on niin ikään riidattomasti ollut osin esteellinen. Tilaan on johtanut kynnyks, jonka korkeudesta ei ole esitetty tarkempaa selvitystä, eivätkä wc-tilat ole täyttäneet esteettömyysvaatimuksia. Hissillä on päässyt kulkemaan tapahtumatilaan, mutta hissien mittojen soveltuvuus sähköpyörätuolin käyttäjälle on jäänyt epäselväksi.

Hakija ei ollut mennyt tapahtumapäivänä tapahtumapaikalle, koska hänelle oli kertomansa mukaan jo muutama päivä ennen tapahtumaa vastaajan kanssa käydyn yhteydenpidon johdosta käynyt selväksi, että tapahtumatila oli esteellinen. Sekä hakemuksen että vastauksen liitteeksi esitetystä kirjeenvaihdosta ilmenee edellä riidattomaksi todettu tilan osittainen esteellisyys, ja että tämä seikka oli ilmennyt hakijalle muutama päivä ennen tapahtumaa. Niin ikään myös vastaaja on viimeistään 26.2.2019 tullut tietoiseksi tilan esteettömyysongelmasta. Edellä selostetuilla perusteilla yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että hakija on voinut myös tapahtumapaikalle menemättä katsoa tullessa yhdenvertaisuuslain 21 §:n 2 momentin ja 8 §:n tarkoittamalla tavalla syrjityksi.

Asiassa on riidattomasti ollut kysymys yhdenvertaisuuslain soveltamisalalle kuuluvan yksityisen toimijan järjestämästä yleisölle avoimesta tilaisuudesta. Kun hakija on etukäteen selvittänyt mahdollisuuksiaan osallistua tilaisuuteen, mutta on esteettömyydestä saamiensa tietojen perusteella estynyt osallistumasta, asiassa syntyy oletttama hakijan asettamisesta näennäisesti yhdenvertaisen tapahtuman osallistumisen osalta vammaisuutensa perusteella muita epäedullisempaan asemaan. Asiassa syntyy oletttama välillisestä syrjinnästä.

Syrjintäolettamien kumoaminen

Vastaajan on syrjintäolettamien kumotakseen osoitettava, ettei syrjinnän kieltä ole rikottu.

Vastaaja on hakemuksen ja sen liitteiden mukaan saanut tiedon tapahtumatilan esteellisyydestä viimeistään 26.2.2019, jolloin hakija ja vastaaja ovat olleet asiasta yhteydessä. Jo tätä ennen 20.2.2019 tilan omistaja oli ilmaissut hakijalle tilojen olleen osittain esteelliset.

Kuten vammaisyleissopimuksesta ilmenee, vammaisille henkilöille on varmistettava muiden kanssa yhdenvertainen pääsy fyysiseen ympäristöön sekä paikkoihin, joissa tarjotaan kulttuuripalveluja. Sanottu edellyttää, että kysymyksessä olevan kaltaisen yleisölle avoimen kulttuuritilaisuuden olisi tullut olla jo lähtökohtaisesti esteetön ja saavutettava. Vaikka hissien mitoista suhteessa hakijan käyttämän apuvälineen kokoon ei ole esitetty selvitystä, asiassa on käynyt ilmi, että ainakin riidattomasti esteellisen tilan wc-tilan osalta hakijalla ei hänen käyttämänsä apuvälineen johdosta ole ollut yhtäläistä osallistumismahdollisuutta tilaisuuteen. Vastaajan vastauksesta tai sen liitteistä ei ilmene, että vastaaja olisi ryhtynyt konkreettisiin toimiin selvittääkseen etukäteen tapahtuman vaihtoehtoja järjestämispaikkaa tai tapahtuman siirtämiseksi myöhemmin esteettömiin tiloihin, joten asiassa ei tältä osin ole näytetty olleen kysymys poikkeukselliseen hyväksyttävään syyhyn perustuvasta tilajärjestelystä.

Edellä selostetuilla perusteilla yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että vastaaja ei ole kumonnut hakemuksen perusteella syntynyttä välillistä syrjintää koskevaa syrjintäolettamaa.

Johtopäätös

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo vastaajan välillisesti syrjineen hakijaa hänen vammaisuutensa perusteella ja kieltää sitä uusimasta tai jatkamasta syrjintää.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan päätös

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta päätti hyväksyä esittelijän esityksen.

Lainkohdat

Suomen perustuslaki (731/1999) 6 § 1 ja 2 momentti

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 2 § 1 momentti, 8 § 1 momentti, 10 §, 13 §, 20 § 3 momentti, 21 § 2 momentti ja 28 §

Laki vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen ja sen valinnaisen pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (26/2016) 1 §

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (SopS 26-27/2016) 3 artikla, 5 artikla 2 kohta, 9 artikla 1 kohta, 30 artikla 1 c kohta

Muutoksenhaku

Muutoksenhakuohjaus liitteenä.

Asian ovat päättäneet Tuomas Ojanen (puheenjohtaja), Riitta-Maija Jouttimäki, Pirkko Mahlamäki, Niina Mäntylä ja Timo Saranpää. Asian esittelijä Maria Peltoniemi.